TREMTINYS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. **1997m. lapkričio 28d. Nr. 44 (280)**

Kas yra svarbiausia apsisprendžiant?

Artėja Lietuvos Prezidento rinkimai. Kurį pretendentą rinksime? Jeigu rinktume tik pagal amžių - galbūt A.Paulauską. Jeigu pagal "naujumą" politikos arenoje - tuomet gal V.Adamkų. Tačiau gerai pagalvokime, kas svarbiausia apsisprendžiant, kuris kandidatas geriausiai pasirengęs eiti Prezidento pareigas? Grožis, veidas, amžius, laikraštinis reitingas ("patinka - nepatinka"), ūgis ar... išmintis ir patirtis Lietuvos bei užsienio politikoje? Jeigu žmogus renkasi gydytoją, jis sprendžia pagal gydytojo gerą vardą, stažą, patirtį, darbo kokybę. Taip ir renkant Prezidentą: reikia patyrusio, patikrinto, geriausiai pasirengusio tam darbui. Galima mėgti arba nemėgti Vytauto Landsbergio, tačiau kas galėtų paneigti, kad būtent jis drauge su Lietuvos žmonėmis iškovojo Lietuvai nepriklausomybę, nuolatos ją gynė ir stiprins ateityje geriau negu naujokai V.Adamkus ir ypač A.Paulauskas. Taigi ateikime į rinkimus ir balsuokime už savo, savo vaikų ir valstybės saugią ateitį, už patikimą, patikrintą ir išmanantį darbą Prezidentą - Vytautą Landsbergį!

Prof.habil.dr. Antanas ŠUČILA, Romanas DRĄSUTIS, doc.dr Petras ČERNIAUSKAS, dr. Gediminas DEGUTIS, akademikas habil.dr. Algimantas MARCINKEVIČIUS, prof.habil.dr. Vytautas SIRVYDIS, prof.habil.dr. Giedrius UŽDAVINYS, dr.Irena BUTRIMIENĖ, prof.habil.dr. Juozas GALDIKAS, Alina KUBILIENĖ, prof.habil.dr. Kęstutis VITKUS, habil.dr. Algirdas VENALIS, dr. Petras BUTĖNAS, dr. Gediminas KALUINA, doc.dr. Vytautas BAČIULIS, Danutė BERNOTIENĖ, prof.habil.dr. Benjaminas SIAURUSAITIS, Stanislovas MAKNAVIČIUS, dr. Raimundas MILAŠIŪNAS ir dar 170 Vilniaus gydytoją

Sava pastogė

Vilniuje, gražiame gamtos kampelyje prie Neries, tarp beržų ir pušaičių subaltavo gražus triaukštis namas. Po žalia Tremtinių grįžimo fondo emblema užrašas - "Tremtinių namai". Į šiuos namus jau atvyksta gyventojai: buvę kaliniai, tremtiniai, partizanai. Namus

Sibiro tremtinės Ona Milaknytė ir Elena Plukienė prie savo naujos pastogės Autoriaus nuotr.

jau pašventino Šv.Petro ir Povilo bažnyčios klebonas dr. kun. Petras Vaičekonis. Ta proga suvažiavo sugužėjo daug garbių svečių, grojo muzika, buvo sakomos kalbos. Taip "Tremtinių namai" pradėjo savo gyvenimą.

Kai 1992 metais prof. Vytautas Landsbergis įkūrė Tremtinių grįžimo fondą ir atidavė fondą į patikimas Vytauto Cinausko rankas, nemažai nutekėjo vandens pro Valakampius. Praėjusią vasarą, o dar ir šią, kai čia susirinkdavo ešelonų sesės, ešelonų broliai į savo tradicinę šventę, "Tremtinių namai" būsimiesiems šių namų gyventojams dar atrodė kaip tolima svajonė. Bet, kaip gražiai pasakė rašytojas Kazys Saja, "dirbk, ir Dievas padės!" Padėjo Dievas, padėjo užsienio lietuviai, bet nepadėjo ano meto LDDP valdžia. Jiems nė motais buvo žmonės, sudėję ant Tėvynės Laisvės aukuro savo jaunystę ir sveikatą, visą laiką trukdę jiems gerai gyventi. Todėl nenuostabu, kad taip nuoširdžiai dėkojo Vytautas Cinauskas savo ir tremtinių vardu kituose kraštuose gyvenantiems lietuviams, rėmusiems šių namų statybą. Visų jų vardai įrašyti į Aukotojų knygą, ir jie visada bus laukiami svečiai buvusių tremtinių pastogėje.

Tremtinių grįžimo fondo Valdybos pirmininkas Vytautas Cinauskss visiems padėkojo už gerus darbus, skatino tokius globos namus įrengti visose partizanų apygardose, Žemaitijoje ir Aukštaitijoje, kur tik reikalinga pagalba vienišiems, pavargusiems nuo gyvenimo naštos partizanams, kaliniams ir tremtiniams.

Antanas SEIKALIS

Profesorius Edvardas GUDAVIČIUS:

"Mafija nekenčia Vytauto Landsbergio, todėl aš balsuosiu už jį"

Neseniai 73 Lietuvos inteligentai pakvietė žmones per Prezidento rinkimus balsuoti už Lietuvos Respublikos Seimo pirmininką Vytautą Landsbergį. "Kauno aidas" pakalbino vieną iš to septyniasdešimtuko - istoriką Edvardą Gudavičių, kurį televizijos žiūrovai pamėgo iš laidos "Būtovės slėpiniai".

- Gerbiamas profesoriau, ar neatrodote kiek nešiuolaikiškas, senamadis, nes remiate muzikologą Vytautą Landsbergį? Šiandien daugelis juk kraustosi iš proto dėl nepraktikuojančio advokato Artūro Paulausko ar dėl turinčio didelę Amerikos biurokrato patirtį Valdo Adamkaus.

E.G. - Aš negalvojau ir pagaliau man nesvarbu - senamadis ar naujamadis. Už Landsbergį balsuosiu todėl, kad žinau, ko jis siekia. Tuo tarpu Adamkus man - nežinomas dydis. Mūsų visuomenė korumpuota, ją ėda mafija. O Landsbergis paskelbė ir vykdo švarių rankų politiką. Mafija dėl to nemėgsta Landsbergio. Jeigu jo nemėgsta mafija, vadinasi, aš turiu remti jį.

Su A.Paulausko vardu susijusios numarintos bankų griūties, kolūkių išvogimo bylos. Paulauskas, kai buvo generalinis prokuroras, pasistengė "nuimti" Lietuvos banko vadovą R.Visokavičių dėl to, kad šis primynė "Tauro" banką. O juk "Tauro" bankas - tai didžiausių Lietuvos aferų simbolis, per jį į Rusiją perpumpuota kalnai pinigų. Be to, Paulauską šiandien apkibę visokie Kumpiai, tarp jo rėmėjų yra jedinstveninkų, Lietuvos nepriklausomybės priešų. Aš vadovaujuosi priežodžiu: "Pasakyk, kas tavo draugai, ir aš pasakysiu, kas esi tu".

- Ar tikite sociologų apklausomis, kurios A.Paulauską iškėlė į aukštybes, vienu laipteliu žemiau pastatė V.Adamkų, o V.Landsbergiui skyrė

(nukelta į 2 psl.)

"Mes mokėsim numirt"...

(Apie Atminties dienas Genocido aukų muziejuje)

Nuo lapkričio 7d. buvusio KGB kalėjimo 11-ojoje kameroje prie keturių Lietuvos Katalikų Bažnyčios vyskupų portretų dega žvakė. Arkivyskupai Teofilius Matulionis ir Mečislovas Reinys, vyskupas Pranas Ramanauskas savo kalėjimų ir lagerių kelią pradėjo čia, tuometiniame vidaus kalėjime Nr.1, o vyskupas Vincentas Borisevičius iš čia jau nebeišėjo. Buvo sušaudytas 1946m. lapkričio 18d. Atminties žvakė kameroje primena ne tik jų, bet ir daugelio kitų sovietinės valdžios represuotų dvasininkų likimą.

Lapkričio 21d. 16 val. prie 1-osios kalėjimo kameros susirinko nemažas būrys vilniečių, svečiai iš Alytaus ir Varėnos, partizanų vadų Adolfo Ramanausko- Vanago ir Jono Žemaičio- Vytauto artimieji. Visi susirinko į Atminties dienų, skirtų žymiesiems laisvės kovotojams, atidarymą. 49-oji kalėjimo kamera (dabartinė 1-oji) nurodo ne tik minimus partizanų vadus, bet ir jų vaikus. Jie nežino, kur tėvų kapai, neturi kur padėti gėlių ar uždegti žvakę. Liko tik vietos, kur jų būta.

MGB vidaus kalėjimo 49-ojoje kameroje J.Žemaitis kalėjo 1953m. pabaigoje ir visą 1954m. pusmetį iki teismo. A.Ramanauskas joje praleido tik kelias 1956m. spalio 12 vidudienio valandas. Kokios jos buvo, liudija tik A.Ramanausko medicininės apžiūros aktas, parašytas jį leisgyvį atvežus į Lukiškių

(nukelta į 2 psl.)

Profesorius Edvardas GUDAVIČIUS:

"Mafija nekenčia Vytauto Landsbergio, todėl aš balsuosiu už jį"

(atkelta iš 1 psl.)

kuklią vietą?

E.G. - Manyčiau, šios apklausos kiek pritemptos. Nenormalu, kai apklausas atlieka tik viena kompanija - "Baltijos tyrimai". Vakarų šalyse bent trys ar keturios nepriklausomos tarnybos pateikia savo duomenis. Tada mažiau galimybių sukčiauti ar įpiršti savo nuomonę. Tačiau - patinka mums tai ar nepatinka - apie 6O nuošimčių mūsų žmonių yra kairuoliškos pasaulėžiūros. Suvargę, nelaimingi žmonės. Jie ilgisi sugriuvusio "rojaus" - Sovietų sąjungos, nors tas "rojus" negalėjo nesubyrėti, nes jo gyventojai tik apsimesdavo, kad dirba, o vogė tai iš tikrųjų. Kai kam A.Paulauskas ir simbolizuoja tas "prarastas dausas".

- Bet ar Paulauskas ne per jaunas, kad galėtų simbolizuoti "sovietų Lietuvos aukso amžių"? Jeigu kas nors ilgisi kūjo ir pjautuvo, tai tokie turėtų įsiveržti į Lukiškes, išvaduoti M.Burokevičių ir jį išsirinkti savo prezidentu...

E.G. - Lietuvoje įvykę du referendumai (1991m. vasario 9d. dėl Nepriklausomybės ir 1992m. birželio 14d. dėl Rusijos kariuomenės išvedimo) parodė: beveik niekas nenori, kad komunizmas į Lietuvą grįžtų rusiškojo imperializmo pavidalu. Bet "lietuviškasis komunizmas" ne vieną traukia. Paulauskas būtent ir įkūnija šį ilgesį.

- Kai Vytautas Didysis XV amžiuje norėjo vainikuotis karaliaus vainiku, atsirado daug veikėjų pačioje Lietuvoje ir užsienyje, kurie visaip trukdė. Šiandien nemažai tokių, kurie irgi verčiau mirs ar sės į kalėjimą, kad tik Vytautas Landsbergis netaptų prezidentu. Kodėl tai, kas vyko viduramžiais, kartojasi ir dabar?

E.G. - Žmonės visais laikais buvo vienodi - viena nosis, dvi akys, dvi ausys... Visada kai kurie žmonės ko nors nekentė, rezgė intrigas prieš kažką. Tie įvykiai gal ir panašūs, bet įstatyti į visai kitokius istorinius rėmus.

- Tačiau tada lenkai nenorėjo, kad Vytautas Didysis taptų Lietuvos karaliumi, o šiandien rusai nenori, kad Vytautą Landsbergį išrinktume prezidentu. Jų favoritas - Paulauskas.

E.G. - Todėl Paulauskas man ir nepatinka. Norim gerai gyventi - atitrūkim nuo Rusijos ir išmokim sąžiningai dirbti.

- Ar istorija išsaugojo pavardes žmonių, kurie pavogė Vytauto Didžiojo karūną?

E.G. - Žinomas jų dvasinis vadas - Krokuvos vyskupas Zbignevas Olesnickis.

- Ar išliks istorijoje pavardės tų, kurie šiandien puldinėja V.Landsbergį?

E.G. - Tuščias dalykas taip spėlioti. Per didelė garbė tiems, kurie puldinėja.

Kalbėjosi Arnoldas ALEKSANDRAVIČIUS

Spaudos apžvalga

Klivlendo "**Dirva**" abejoja Lietuvoje skelbiamų reitingų objektyvumu:

"Jau senokai Lietuvoje pastoviai skelbiami duomenys apie politikų populiarumą - "reitingai". Prie daugelio pavardžių dažnai matome tuos pačius arba labai panašius skaičius. Tiesa, kas savaitę kieno nors "reitingas" keletu procentų pakyla arba nukrinta. Viskas atrodo lyg ir gana įtikinama. Neįtikėtinas buvo tik nuolatinis sovietinių laikų "ypatingųjų bylų tardytojo" E.Bičkausko pavardės mirgėjimas pačių populiariausių ir įtakingiausių politikų sąraše. Ne kartą sklido užuominos, kad "kažkas" ruošia jį į prezidentus.

Staiga įvyko sociologijoje nepaaiškinamas dalykas: E.Bičkauskas iš visų "reitingų" akimirksniu dingo, o į jo vietą tarpžemyninės raketos greičiu pakilo buvęs sovietinės prokuratūros atsakingas veikėjas - Artūras Paulauskas. Jo skrydis į pagrindinių kandidatų trejetuką yra pats didžiausias šios rinkimų kampanijos netikėtumas. Visiškai politikoje nedalyvavęs asmuo (teisėsaugos pareigūnams dalyvauti joje net įstatymai draudžia) staiga keliamas į politinio olimpo viršūnę. Naujausių "apklausų" duomenys įtikinėja, kad jis jau pralenkė visus kandidatus ir net žymiai nuo jų atitolo. Išvada aiški: skelbiamos ne tyrimų išvados, o užsakyta gana galinga reklama. Šalia duomenų, kurie iš tikrųjų atitinka visuomenės nuostatas, įkišta ryški propagandinė "antis". Kokios jėgos pasirinko būtent šį asmenį?"

* * *

"**Vasario 16-oji**" rašo (palangiškis E.Skritulskas) apie dezinformaciją žiniasklaidoje:

"Pasklaidykite tą pačią spaudą, paklausykite tų pačių propagandistų, kurie jums surado, kaip didžiausią atradimą, kandidatą į prezidentus visiems (ne nuo partijų, kurios daug kam įgriso). O ar ne toks kandidatas buvo surastas ir mūsų kaimynams baltarusiams - visos liaudies kovotojas už teisingumą. Ir nesvarbu, kad jis kažkada bendravo su KGB. Tai smulkmena, bet dabar jis už liaudį... Įgavęs valdžią, A.Lukašenka žiauriai slopino demonstracijas, įvedė cenzūrą, išvaikė parlamentą, išrinko savą, sugrąžino sovietinę simboliką, valstybė praranda valstybingumą, izoliuota nuo Europos. O skurdas didesnis nei Lietuvoje. Nekartokime kaimynų klaidų!"

* * *

Apie partijų pavadinimus svarsto R.Steponavičius "**Kauno žiniose**":

"Partijų pavadinimai turėtų atskleisti veiklos programas ir siekius jas įgyvendinti. Bet iš patirties žinome, jog pavadinimas kai kurioms partijoms - tik propagandinė iškaba, padedanti siekti savanaudiškų tikslų.

Komunistai dabar vadinasi LDDP. Darbas, dora, darna taip pasitarnavo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimui, kad praeis 5O metų, kol darbe, doroje, darnoje išauklėtą piliečių dalį pakeis kita karta, išnyks vagys ir apgavikai, kurių dabar apstu. Taigi pavadinimas nieko bendro nei su darna, nei su dora neturi.

Kitas pavyzdys - Tautos pažangos partija. Išdavusi Sąjūdžio idealus ir savo rinkėjus, už 3O sidabrinių nuėjo tarnauti komunistams, kitaip tariant, pažangiai visus mus apmovė, tai valstybei skaudžiai atsiliepė.

"Mes mokėsim numirt"...

(Apie Atminties dienas Genocido aukų muziejuje)

(atkelta iš 1 psl.)

kalėjimo ligoninę. Po ilgo gydymo sugrąžintas jau į gretimą, 48-ąją kamerą. Abiejų partizanų vadų gyvybės siūlas nutrūko lapkritį: J.Žemaičio 1954m. lapkričio 26d. Butyrkų kalėjime Maskvoje, A.Ramanausko - 1957m. lapkričio 29d. Vilniuje.

Laisvės kovotojams skirtų Atminties dienų atidarymas pradėtas jaunos poetės Dianos Glemžaitės eilėraščiu "Mes mokėsim numirt". Jauna partizanė ir poetė šiuo savo eilėraščiu - testamentu išreiškė visos pokario ginkluotos rezistencijos kovotojų credo: "Mes mokėsim numirt, jei Tėvynė aukos reikalauja. Nesuriš mūs gretų nieks vergovės pikta grandine"...

Apie J.Žemaičio ir A.Ramanausko gyvenimo kelią papasakojo laisvės kovų tyrinėtoja Nijolė Gaškaitė-Žemaitienė. Partizanų vadai, susitikę tik 1948-1949m. žiemą, skirtingų profesijų, amžiaus, pomėgių, abu kartu įsijungė į ginkluotą antisovietinį pasipriešinimą ir liko neišskiriami lietuvių tautos pasipriešinimo istorijos puslapiuose.

Istorikės pasakojimą pagyvino aktoriaus Rido Jasiulionio skaitomos ištraukos iš A.Ramanausko prisiminimų knygos "Daugel krito sūnų..." ir mažai kam žinomų partizanų laiškų, saugomų Genocido aukų muziejaus fonduose. Jaudinamai ir iškalbingai niūriame kalėjimo koridoriuje nuskambėjo ištrauka iš Pabaltijo karinės apygardos karo tribunolo 1954m. birželio 1-7d. uždaro posėdžio protokolo, paskutinąją teismo dieną išklausytas Jono Žemaičio, Marijonos Žiliūtės, brolio ir sesers Juozo ir Elenos Palubeckių paskutinis žodis... Apie tėvą, paskutinį pasimatymą su juo papasakojo A.Ramanausko dukra Auksė Skokauskienė. Kalbėjo Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio pirmininkas Jonas Čeponis, buvęs partizanas Juozas Jakavonis. Tarsi paties A.Ramanausko ištarti nuskambėjo buvusios Alytaus mokytojų seminarijos gimnazistės, partizanų ryšininkės Izabelės Skliutaitės-Navarackienės skaitomi Antano Paulavičiaus eilėraščio žodžiai: "Aš nemiriau, manęs jie nesušaudė, Brangieji, su jumis šią valandą esu"...

Laisvės kovotojų atminimą susirinkusieji pagerbė tylos minute. 1-ojoje kameroje buvo uždegta Atminties žvakė. Renginio vedančioji Rūta Karvelytė paragino uždegti tokią žvakę ir savo sielose, kad neužgęstų gyvoji atmintis.

Žvakė 1-ojoje kameroje degs iki lapkričio 3Od. Muziejuje veikia ir laisvės kovotojams skirta knygų ir fotoparoda.

Virginija RUDIENĖ

Pranešimas

Vilniaus apygardos teismo civilinių bylų kolegija, išnagrinėjusi civilinę bylą pagal ieškovo B.Gajausko apeliacinį skundą atsakovui "Valstiečių laikraščiui" ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos CPK 34O-343 str., nusprendė:

"Vilniaus m. pirmo apylinkės teismo 1997m. rugpjūčio 5d. sprendimą panaikinti.

Ieškinį tenkinti iš dalies.

Įpareigoti atsakovą UAB "Valstiečių laikraštį" per penkiolika dienų "Valstiečių laikraštyje" išspausdinti tokio turinio paneigimą: "Dr. R.Šomkaitės iš JAV siųstos riešutinio sviesto siuntos LPKTS prezidentas B.Gajauskas negavo, nepasisavino sviesto ir neskirstė jo kitiems LPKTS nariams. Straipsnyje "Ištirpęs riešutinis sviestas" paskelbtos žinios neatitinka tikrovės ir žemina B.Gajausko garbę ir orumą.

Išieškoti iš UAB "Valstiečių laikraštis" ieškovo B.Gajausko naudai 6OOO Lt moralinei žalai atlyginti ir 2O3,85 Lt žyminio mokesčio.

Kitoje dalyje ieškinį atmesti.

Kolegijos pirmininkas A.Drigotas

Teisėjai D.Kutrienė, P.Jaržemskis".

Ieškovas prašė atsakovą "Valstiečių laikraščio" redakciją ir B.Šaukūną jo atsiprašyti, tačiau įstatymai nenumato masinės informacijos priemonę atsiprašyti (tik paneigti), todėl teismas šį ieškinį atmetė.

B.GAJAUSKAS

Nepamirškite!

Iki 1998m. prenumeratos pašte liko tik 12 dienų.

"Tremtinys" išeina 4 kartus per mėnesį; prenumeratos kaina su pašto paslaugomis: 1 mėn. - 2,8O Lt, 3 mėn. - 8,4O Lt, 6 mėn. - 16,8O Lt. Indeksas - O117.

"Tremtinį" siunčiame ir į užsienį. Prenumeratos kaina metams - 4O JAV dolerių.

Nelikite be savo laikraščio!

"Objektyvieji"

Pretendentų į prezidentus V.Landsbergio ir V.Andriukaičio "dvikova" Baltijos televizijos "Ringo" laidoje sukėlė didelės visuomenės dalies nuostabą. Kaip žinoma, šioje laidoje skelbiami duomenys, kiek kuris pašnekovas "surenka" rinkėjų skambučių. Beje, skambinti reikėjo daugeliui neįprastu mobilaus telefono numeriu. Pasak Kovo 11-osios signataro N.Rasimavičiaus, šie skaičiai yra gryna dezinformacija, geriausiu atveju - azartinis žaidimas, tik jokiu būdu ne objektyvi tiesa. N.Rasimavičius sakė, jog per keturiasdešimt penkias minutes trukusią pretendentų dvikovą (o tai sudaro 2700 sekundžių) vienas pretendentas "surenka" tuo pačiu numeriu daugiau kaip du tūkstančius skambučų, o kitas - per tūkstantį. N.Rasimavičiaus teigimu, net automatiniu režimu nustatytas telefonas tiek surinkti negali, jau nekalbant apie normalų žmonių skambinimą. Vienas telefonų specialistas privačiame pokalbyje irgi teigė tą patį. Tačiau pasiūlius parašyti į "nepriklausomą" spaudą savo, kaip specialisto nuomonę, griežtai atsisakė. Mat jo tiesioginis viršininkas yra aktyvus eksprokuroro A.Paulausko rėmėjas ir vien tik paminėjus V.Landsbergio pavardę gali išvaryti iš darbo.

Žinant, kad Baltijos TV "Ringo" laidos vedantysis Jonas Čekuolis yra liberalų partijos atstovas ryšiams su visuomene, daugeliui turėtų būti aišku, kodėl kuriami tokie spektakliai.

Vašingtonas teisinasi

Baltųjų rūmų atstovas atmetė pasaulio spaudoje pasirodžiusius pranešimus, kad Vašingtonas faktiškai nusileido Irako reikalavimams ir Rusijos bei Prancūzijos spaudimui ir kapituliavo per krizę, kilusią dėl Jungtinių Tautų ginkluotės inspektorių amerikiečių išvarymo. Pasak JAV gynybos ministro V.Koeno, Vašingtonas kaip ir anksčiau reikalaus, kad grįžę į Iraką JT ginkluotės inspektoriai būtų įleisti į visus objektus, kur tik įtars esant draudžiamų ginklų ar jų gamybos įrangą. Kaip žinoma, įsidrąsinęs dėl Maskvos paramos ir užtarimo, Irako diktatorius S.Huseinas paskelbė 63 strategiškai svarbių objektų sąrašą. Tuo duota suprasti, kad į tuos objektus JT inspektoriai nebus įleisti. Niekas Vašingtone nepaneigė ir valstybės sekretorės M.Olbrait esą Ženevoje padaryto pranešimo, kad JAV gali pradėti tartis dėl greitesnio JT labai griežtų sankcijų atšaukimo Irakui.

Dauguma politikos apžvalgininkų pripažįsta, kad Irako diktatorius S.Huseinas pagrįstai skelbiasi išėjęs nugalėtoju iš naujos krizės. Dėl savo kietos pozicijos jis susilaukė papildomų simpatijų arabų pasaulyje. Netgi nuosaikiomis laikomos arabų valstybės atsidūrė labai nepatogioje padėtyje ir atsisakė galimo JAV karinio smūgio prieš Iraką. Net Kuveitas, kurį Irakas buvo okupavęs, nedavė sutikimo suteikti savo teritorijoje galimoms kovinėms akcijoms.

Įvykiai, komentarai

Jei ne per duris, tai per langą

Akiplėšiškai policijos kratai Seimo nario politinio kalinio Algirdo Petrusevičiaus bute lapkričio 20d. orderį davė Kauno apylinkės prokuroras K.Gudynas, o nutarimą pasirašė Kumeta - VRM Tardymo valdybos tardytojas baudžiamojoje byloje dėl sprogimo prie Kauno Dainavos policijos komisariato. Esą policija gavusi anoniminį telefoninį pranešimą, jog to sprogimo įkalčių reikia ieškoti A.Petrusevičiaus bute. Negirdėtas, neregėtas mūsų policijos operatyvumas! Seimo narys A.Petrusevičius šią kratą pavadino aiškia provokacija. Beje, jis yra ir Savanorių kūrėjų sąjungos pirmininkas, todėl jau seniai yra tarsi krislas akyje Lietuvos nepriklausomybės priešams. Pirmojo lietuviško automatinio ginklo kūrėjas LDDP valdymo metais jau buvo areštuotas, irgi apkaltinus panašiais "nusikaltimais". Nėra abejonės, kad ši provokacija iš to paties scenarijaus, kai buvo sulaikyti savanoriai, "organizavę pasikėsinimą" prieš Baltarusijos "batką" A.Lukašenką.

Įdomu, kokį triukšmą sukeltų LDDP, centristai ir kiti "demokratai", jeigu kas nors išdrįstų padaryti kratą, tarkim, Karoso ar Bičkausko apartamentuose? Beje, visuomenės požiūrį į Algirdą Petrusevičių aiškiai parodė Kariuomenės dienos minėjimas Kaune Vytauto Didžiojo universitete: jam pasirodžius salėje, dėl audringų plojimų miesto merui teko net pertraukti savo kalbą. Galima neabejoti, kad tokių provokacijų iki rinkimų sulauksime dar ne vienos.

Vėl aklavietėje

Estijos užsienio reikalų ministerijos atstovas pareiškė, jog derybos su Rusija dėl sienos vėl atsidūrė aklavietėje, pristigus Rusijai geros valios. Maskva dabar reikalauja jūros sienos aprašymo iliustracinio priedo, nors pati jūros siena dar pernai spalio mėnesį buvo aprašyta ir suderinta, reiškia pretenzijas dėl estiškų ir rusiškų vietovardžių transkripcijos žemėlapyje ir net kaltina... estų abėcėlę!

Kaip žinoma, ankstesnis derybų ratas, vykęs rugsėjo mėnesį, irgi nedavė rezultatų. Tuomet Rusijos delegacijos vadovas V.Svirinas kaltino Estiją keliant nepagrįstus reikalavimus ir teritorinėmis pretenzijomis.

Sąmokslas prieš prezidentę

Bosnijos serbų respublikos valstybės saugumo vadovas P.Čeraničius, paskirtas prezidentės Biljanos Plavsič, pareiškė, kad atskleistas jau antras sąmokslas nužudyti prezidentę. Dėl to sulaikytas vienas asmuo, kurio pavardė neskelbiama. Maža to, P.Čeraničius sakė, kad buvęs Bosnijos serbų vadovas R.Karadžičius 1995 metais norėjo įsigyti "nedidelį branduolinį ginklą" ir juo šantažuoti Bosnijos musulmonų vyriausybę ir tarptautinę bendruomenę. Pasak P.Čeraničiaus, Karadžičius susitarė su vienu Liberijos ginklų prekiautoju, kuris gyrėsi turįs labai gerų ryšių Rusijos aukščiausiuose sluoksniuose ir žadėjo už 6 milijonus dolerių nupirkti tokį branduolinį ginklą. Esą tuos pinigus R.Karadžičius pirkliui sumokėjo, bet vietoj atominės bombos gavo konteinerį kažkokios nepavojingos į drebučius panašios medžiagos.

Tuo tarpu ir po parlamento rinkimų Bosnijos serbų respublikoje niekas nepaaiškėjo. Užsienio agentūrų pranešimais, nuosaikieji prezidentės B.Plavsič ir buvusio nesutaikomo serbų vadovo R.Karadžičiaus šalininkai surinko po lygiai balsų.

Europos Saugumo ir bendradarbiavimo organizacija, rengusi ir stebėjusi šiuos rinkimus, nekomentavo rinkimų rezultatų ir žadėjo juos paskelbti gruodžio 10d.

Jelcinas manevruoja

Komunistinė Rusijos Valstybės Dūma atšaukė savo ankstesnį reikalavimą tik tada pradėti 1998m. valstybės biudžeto projekto svarstymą, kai bus atleistas iš pareigų pirmasis vicepremjeras A.Čiubaisas. Tai pavyko pasiekti po premjero V.Černomyrdino susitikimo su Dūmos frakcijų vadovais. Kaip rašo Rusijos spauda, V.Černomyrdinas įtikino komunistų lyderį G.Ziuganovą, kad, atėmus iš abiejų pirmųjų vicepremjerų - A.Čiubaiso ir B.Nemcovo - vadovavimą ministerijoms, ateityje komunistai gali tikėtis ir kitų nuolaidų. Tačiau Dūma ir toliau kaišioja pagalius į Vyriausybės ratus, nukėlusi naujo mokesčių įstatymo projekto svarstymą net iki kitų metų vasario mėnesio. Pasak A.Čiubaiso, toks Dūmos sprendimas labai pakenks valstybei, nes dabartinis įstatymas tiesiog verčia verslininkus sukčiauti. Be to, G.Ziuganovas pagrasino, jog dabar pateikto biudžeto priimti negalima. Ziuganovas tikisi, kad naujasis finansų ministras M.Zadornovas patenkins kai kuriuos komunistų reikalavimus. Prieš dabartinį biudžeto projektą kartu su komunistais ketina balsuoti ir "Jabloko" frakcija. Jos lyderis G.Javlinskis pareiškė, kad visai nesvarbu, jog frakcijos narys M.Zadornovas tapo vyriausybės nariu. Apžvalgininkai atkreipė dėmesį, kad smarkiai sumažės ne tik Jelcino favorito A.Čiubaiso, bet ir kito vicepremjero B.Nemcovo įtaka, atėmus iš pastarojo energetikos ir kuro ministeriją. Užtat liko nepaliestas dar vienas vicepremjeras - A.Kulikovas. Jis, žinomas premjero V.Černomyrdino bičiulis, kaip ir anksčiau vadovaus vidaus reikalų ministerijai.

Įvykiai, komentarai

"Bėdžius" pretendentas

"Laisvosios Europos" lietuviškų laidų vedėjas Kęstutis Girnius smagiai pasišaipė iš kandidato į ekscelencijas A.Paulausko pateiktos turto deklaracijos. Paulauskas nurodė, kad jo turtas yra tik 53 tūkst. litų, o nekilnojamasis turtas vertas vos 1000 Lt. Jis mat neturi nei akcijų, nei automobilio, nei jokių papildomų pajamų. Esą A.Paulausko šeimą globoja abiejų (jo ir žmonos Jolantos) tėvai. Jie esą davę ir 50 tūkst. Lt namo statybai. Tik įdomu, iš kur Paulauskas ėmė pinigų neregėtai reklamai per visus televizijos kanalus. "Nusipelnusio gyventi geriau" veidas ekranuose pasirodo kas keliolika minučių. O kur dar puošnūs stendai miestų centruose su milžiniškais eksprokuroro portretais. Ant vieno jų Kaune kažkas buvo užrašęs žodį "žudikas". Žiniasklaida iškart ėmė triukšmauti, leisdama aiškiai suprasti, jog tai landsberginininkų darbas. Tačiau ar sveiko proto žmogus rašytų tokį žodį? Tai baltais siūlais siūta paties kandidato rinkimų štabo agitacijos detalė. Net socdemas R.Dagys sakė, kad už Paulausko nugaros stovi "naujieji lietuviai". Kas tai per žmonės - aiškinti nereikia. Italai juos vadina "Koza nostra". Pasak R.Dagio, Paulauskas, švelniai tariant, būdamas prokuroru, nieko nedarė, jeigu ne blogiau.

Beje, pasak jau minėto K.Girniaus, tikėję, kad demokratinėje šalyje gyvenęs kitas pretendentas K.Bobelis bus pavyzdys, kaip reikia gerbti įstatymą, smarkiai nusivylė. Savo turto deklaracijoje Bobelis deklaravo, kad jo nuosavybę sudaro pusė milijono litų. Tačiau, K.Girnius, patikrinęs "LEXIS" duomenų bazę per "Internetą", nustatė, jog, negalutiniais duomenimis, 1996m. Bobelio žmona turėjo nekilnojamojo turto, kurio vertė - per 1 mln. 600 tūkst. dolerių. Paties K.Bobelio kartu su kitais šeimos nariais vardu dar buvo nekilnojamojo turto, verto daugiau nei 3/4 mln. dolerių.

Neparankus prokuroras

Generalinis prokuroras K.Pėdnyčia sakė, kad nemanąs, jog kairiųjų puolimas prieš jį greitai baigsis bandant korupcines bylas supainioti su politika. Jis pabrėžė, kad grįžtama prie daugelio bylų, ypač finansinių. Per devynis šių metų mėnesius, palyginti su praėjusiais metais, daugiau bylų atiduota teismui ir daugiau baigtų apskritai. Vien finansinio ūkinio pobūdžio bylose baudžiamojon atsakomybėn patraukti 234 asmenys, į teismą pasiųsta 50 baudžiamųjų bylų, kurios buvo iškeltos ankstesniais metais, bet nebuvo baigtos. Atnaujinta 14 bylų, kurios buvo lyg ir baigtos, bet arba nutrauktos, arba sustabdytos.

Kalbėdamas apie A.Butkevičiaus bylą, K.Pėdnyčia sakė, jog susidaro vaizdas, kad kartais kai kuriems politikams vos ne visos priemonės ir būdai yra priimtini, jei siekiama asmeninių ar grupinių tikslų. K.Pėdnyčia turėjo galvoje LDDP ir centristų valkiojamą teiginį, esą prieš Butkevičių buvo įvykdyta provokacija. Pasak Generalinio prokuroro, taip kalbant pamirštama svarbiausia: pinigai juk buvo paimti. Ir kaip galima įduoti pinigus į rankas provokuojant?

Vytautas OPULSKIS

"Žiūrėk, Lietuva" - pačiu laiku

Pagaliau sulaukėme tikrai puikaus dokumentinio filmo "Žiūrėk, Lietuva..." Ir visai nesvarbu, kad šį filmą sukūrė Lenkijoje gyvenanti ir dirbanti mūsų tautietė Vita Žalakevičiūtė- Drygas, kūrusi visų pirma filmą Lenkijos žiūrovams. Be reikalo režisierė, pabrėždama tai, jaudinosi, kad lietuviams jos sukurtame filme daug kas gali pasirodyti pernelyg aišku. Daugeliui šis filmas buvo tikras atradimas.

Šiame filme dar kartą pamatėme Atgimimo pradžioje rodytus kadrus, apie kuriuos daugelis jau pamiršo. Tai ir J.Paleckio "ugninga" kalba 194Om. vasarą Maskvoje, Paleckio šeimininkas kraugerys Stalinas su sėbrais, Sniečkus, Gedvilas ir kiti "didžiai nusipelnę"... Ir lavonai, lavonai, kuriais buvo nusėta visa Lietuva, o jų kaulelius iki šiol rankiojame iš šiukšlynų ir pelkių. Ir kaip sukrečia žodžiai vienos gyvos likusios partizanės, perėjusios kankinimų siaubą, jog didžiausia laisvės kovotojų svajonė buvo nepakliūti gyvam į okupantų ir nužmogėjusių stribų nagus, nes kankinimai buvo šimtą kartų baisesni nei viduramžiais. Niekas kankinimų baisumu negalėjo prilygti NKVD budeliams.

Kokia didžiulė buvo kankinamųjų meilė Lietuvai, filme papasakojo kita liudininkė. Po keleto dešimtmečių Sibiro tremtyje jau paralyžiuotas jos vyras veržėsi numirti į tėvynę. Jis galėjo gyventi Rusijoje, bet mirti ten jokiu būdu nesutiko.

Argi gali būti didesnė patriotizmo ir ištikimybės tėvynei pamoka, kaip gyvas žodis iš ekrano! Tad ar nevertėtų šį tikrai talentingai pastatytą dokumentinį filmą, nepaisant jokių išlaidų, tiražuoti ir rodyti Lietuvos mokyklose, ypač aukštosiose, kur tebekaraliauja tie patys marksistinių dogmų aiškintojai, dabar tapę politologais ar socialinių mokslų habilituotais daktarais.

Be abejonės, kritikai atkapstys ir filmo "trūkumų". Kai kurie Lietuvos kino režisieriai ir kritikai jau kemša į galvas mintį, jog nereikia viską piešti dviem spalvom. Atseit turime išmokti žvelgti į pokarį "ne kaip į nesibaigiančią kančią, o kaip į normalų gyvenimą (...). Juk niekas nebuvo sustoję, kai žmonės ir mylėjo, ir juokėsi, ir gimdė..." Taip kalbėjo režisierius Gytis Lukšas, pristatydamas naująjį savo filmą "Mėnulio Lietuva" - filmą, pasak paties režisieriaus, be "jokių politinių akcentų". Tikrai - "Mėnulio Lietuvoje" parodytas enkavedistas ir stribų vadas Pernaravičius netgi teisinamas: "Siekėme parodyti, jog jis - visų pirma gyvas žmogus: jis myli moterį, myli Lietuvą". Dieve brangus! Iki ausų kraujuje besimaudantis enkavedistas, pasirodo, Lietuvą myli!

Labai norėtųsi, kad "Žiūrėk, Lietuva..." pamatytų tų pernaravičių atžalos, vaikai ir anūkai, dabar patogiai įsitaisę ne tik valdininkų kabinetuose, bankuose, viešbučių savininkų kėdėse, bet ir Seime. Juk ne vienas seimūnas beveik atvirai partizanus yra vadinęs banditais.

O mūsų Užsienio reikalų ministerija galėtų pasistengti, kad šis filmas būtų parodytas užsienyje. Gal pavyktų jį parodyti ir Vašingtone, kur didysis demokratijos sargas B.Klintonas kone kasdien stebina pasaulį savo demokratijos supratimu.

Reikia džiaugtis, kad filmas "Žiūrėk, Lietuva..." pasirodė pačiu laiku. Juk vėl į aukščiausią politinį Lietuvos postą veržiasi kelios gana įtartinos asmenybės. Argi ne todėl buvę kadriniai KGB pulkininkai, majorai, netgi generolai, kurie kankino, trėmė, žudė, vėl pakėlė galvas ir stumte stumia savo kandidatą? Negalima pamiršti ir to, jog viskas, kas parodyta filme, vyko ne tik NKVD - KGB rūmuose.

Nurodymus žudyti ir tremti, įkalinti ar kankinti duodavo kompartijos CK.

Teisus buvo monsinjoras A.Svarinskas, sakydamas pamokslą Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio dalyviams, jog turime būti nepaprastai budrūs ir aktyvūs, kad šiemetinės Šv.Kalėdos nebūtų tragiškos, kad jos taptų iš tiesų Išganytojo užgimimo, o ne nauja Lietuvos paniekinimo šventė. Apie tai mus dar kartą įspėja V.Žalakevičiūtės- Drygas filmas. Deja, sukurtas Lenkijoje.

Tęsinys. Pradžia Nr. 43

Human.m.dr. Povilas JAKUČIONIS

Desovietizacijos problemos

Vokietijoje karui pasibaigus, tvarką nustatinėjo ir valymus darė šalys - antihitlerinės koalicijos dalyvės, kiekviena savo zonoje. Visi įtartini asmenys buvo internuoti. Teisman patraukta 85 tūkst. nacių, tačiau nuteista tik 7 tūkst. Uždrausta nacių partija ir nacių simbolika. Vokietija mokėjo milžiniškas kontribucijas. Surengtas Niurnbergo procesas ir kt.

Dar ir dabar Vokietijoje teisiami vėliau išaiškinti ir sugauti naciai bei buvusios VDR aukšti valdžios pareigūnai, kalti dėl sienos į Vakarus, pažeidėjų sušaudymų.

Olandijoje po karo internuota apie 15O tūkst. asmenų. Vėl buvo įvesta mirties bausmė (panaikinta 187Om.). Veikė ypatinga atgalinė baudžiamoji teisė. Įsteigti nauji ypatingieji teismai aukštas pareigas ėjusiems kolaborantams teisti. Liaudies tribunolai teisė smulkius skundikus. Jie nagrinėjo smerktiną olandų elgesį (moralinį) okupacijos metais. Tokie teismai veikė 5 metus, išnagrinėjo 14O tūkst. bylų. 154 asmenys nubausti mirties bausme, 148 - kalėti iki gyvos galvos, 5O tūkst. - kalėti trumpesnį laiką, 4O-iai tūkst. atimtos piliečių teisės - visiems, kurie dirbo vokiečių karinėje ar civilinėje tarnyboje ir jų šeimų nariams. 11 tūkst. tarnautojų atleista iš valstybės tarnybos. Tos bausmės nebuvo mažinamos, amnestijos nebuvo taikomos.

Belgija kolaborantus persekiojo griežčiausiai. Po išlaisvinimo prieš juos buvo griebtasi atviro teroro. Policija į susidorojimus nesikišo. Įstatymai leido atimti iš kolaborantų visas teises. Karo padėtis buvo pratęsta iki 1949m. vidurio. Kolaborantams ir jų šeimų nariams buvo uždrausta studijuoti, mokytojauti, dirbti laikraščiuose, radijuje, būti privačių firmų vadovais. Jie negalėjo gauti užsienio paso, įsirengti telefono, turėti banke sąskaitą ar pašto numerį. Dar ir dabar 5O tūkst. asmenų neturi rinkimų teisės.

Norvegijoje po išlaisvinimo buvo areštuoti visi kolaborantai, buvę marionetinėje Kvislingo vyriausybėje. Keturi vadovai nusišovė. 9O tūkst. asmenų iškeltos bylos. 46 tūkst. nuteisti už valstybės išdavimą. 3O asmenų nubausta mirties bausme, 18 tūkst. įkalinta, 28 tūkst. uždėtos baudos ir atimtos pilietinės teisės.

Norvegija dydžiu panaši į Lietuvą. Okupantų represijų mastai ten buvo 1O kartų mažesni, bet tautos atpildas nusikaltėliams griežtas.

Deja, Lietuvoje atpildo nebuvo jokio... Tad kokių rezultatų, kokios ateities mes galime laukti ir tikėtis?

Labai pamokantis Lietuvai yra Izraelio pavyzdys. Izraelyje 195Om. priimtas atgaline tvarka veikęs įstatymas dėl nusikaltimų žydams. Jame skelbiama, kad nusikaltimai žydams, nusikaltimai žmonijai ir karo nusikaltimai baudžiami mirties bausme. Tokiems nusikaltėliams netaikomos amnestijos nei senaties terminas. Pravartu kai kurias įstatymo nuostatas pacituoti.

Nusikaltimai žmonijai: nužudymas, naikinimas, pavergimas, marinimas badu ar ištrėmimas, persekiojimas dėl tautybės, rasės, religijos ar politinių pažiūrų.

Karo nusikaltimai: okupuotos teritorijos civilių gyventojų žudymas, žiaurus elgesys, trėmimas, turto grobimas, miestų ar kaimų tyčinis naikinimas ar niokojimas.

Asmuo, buvęs priešų (okupantų) organizacijos nariu, baudžiamas iki 7m. kalėjimo. Asmuo, padėjęs perduoti persekiojamą asmenį priešo administracijai, baudžiamas iki 1Om. kalėjimo.

Pasiremdamos tokiais įstatymais, Vakarų Europos valstybės apsivalė nuo nacių ir jų kolaborantų. Denacizacijos įstatymų bendrais bruožais reikėtų laikyti jų veikimą atgal, griežtumą: visur kolaborantai buvo šalinami iš valstybinio ir pedagoginio darbo, atimamos jų piliečių teisės. Visur buvo priimami įstatymai ir steigiami ypatingieji teismai.

Po Sovietų sąjungos žlugimo postkomunistinėse Vidurio ir Rytų Europos šalyse (deja, ne visose) vyko dekomunizavimo procesai. Ryškesni jie buvo tik Čekijoje ir suvienytoje Vokietijoje. Buvo bandyta naudotis denacizacijos patirtimi. Bet nedrąsiai ir neryžtingai. Daugiausia trukdė su totalitariniais režimais susieti teisininkai, konstituciniai teismai ir Europos Tarybos žmogaus ir piliečių teises ginantys komitetai.

Čekijoje buvo panaikinta senatis už tėvynės išdavimą tiems, kurie 1968m. padėjo okupuoti Čekoslovakiją. Paskelbti 262 žurnalistų ir 8O tūkst. kitų asmenų, bendradarbiavusių su komunistiniu saugumu, sąrašai (4 sąsiuviniai). Čekijos nauja saugumo tarnyba sudaryta vien iš opozicijos žmonių. Priimtas įstatymas dėl komunistinio režimo neteisėtumo ir liustracijos įstatymas, galiojantis iki šiolei. Apkaltinti 177 aukšti komunistinio režimo atstovai. Nuteista tik 28. Bylos nagrinėjamos lėtai dėl to, kad teismuose dirba daug senojo režimo tarnautojų.

Liustracijos įstatymas trukdo užimti aukštas valstybės pareigas, taip pat pareigas spaudoje, radijuje, televizijoje; eiti valstybinių įmonių vadovų, valstybinių bankų, finansų fondų, aukštųjų mokyklų, kariuomenės, politinių partijų vadovų, teisėjų, prokurorų pareigas. Apribojimai taikomi dirbusiems saugume, buvusiems agentams, skundikams, ČKP vadovams, CK nariams ir sričių komitetų sekretoriams.

Vokietijoje ilgą laiką veikė įstatymas, draudžiantis komunistams dirbti ne tik valstybės aukštose įstaigose, bet ir pedagoginį darbą. Dar ir dabar moksininkai, dirbę VDR mokslų akademijos institutuose, negali dirbti mokslo tiriamųjų darbų suvienytoje Vokietijoje. Jokie skundai nepadeda. Vien Saksonijos žemėje atleista 135OO dėstytojų ir administratorių.

1993m. bundestagas išleido įstatymą, kuriuo pailginamas bausmės laikas už nusikaltimus, padarytus VDR. Po Vokietijos suvienijimo visiems buvusiems VDR valdininkams įteiktos užpildyti anketos apie jų priklausymą politinėms partijoms, gautus apdovanojimus ir kt. Buvo galima atleisti iš darbo valdininkus, kurie VDR laikais pažeidė žmogaus teises ar įstatymo viršenybės principus, taip pat dirbusius Štazi naudai. Veiksmingas yra Štazi dokumentų įstatymas. Visi turintys Štazi dokumentų privalo juos perduoti Federaliniam patikėtiniui. Už slėpimą numatomos bausmės. Dokumentai naudojami asmenų patikimimui patikrinti, užimant ar einant atitinkamas pareigas. Jei Federalinis patikėtinis nustato, kad politinių partijų vadovai, šalies ar žemių vadovaujantys asmenys, didelių įmonių vadovai, teisėjai, advokatai ar notarai dirbo Štazi ar buvo agentai, apie tai praneša kompetentingai įstaigai. Tokios priemonės leidžia išvengti šantažo ir apsaugo visuomenę nuo "buvusiųjų" kenkėjiškos veiklos.

(B.d.)

Gražina ir tremtiniai

Ištrauka iš V.Landsbergio knygos "Lūžis" (V.,1997) apie jo žmonos tremtį ir gyvenimą sugrįžus Lietuvon, apie p.Gražinos Landsbergienės tėvų likimą

Gražinai teko patirti daugybės lietuvių tremtinių dalią. Ją išvežė į Sibirą 1949m. pavasarį iš Kauno konservatorijos, vos pirmojo kurso studentę. Ji buvo atskirta nuo tėvų, seserų ir brolių, kuriuos išvežė atskirai iš Panevėžio, ir tik po ilgesnio laiko jiems buvo leista susijungti į vieną šeimą toli Sibire. Iš pradžių Gražina atsidūrė Baikalo ežero saloje kartu su kitais lietuvių tremtiniais, kuriems ten buvo liepta žvejoti Baikalo žuvį. Ji irklavo, traukė kilometrinius tinklus, po to pradėjo groti akordeonu šokiams vadinamoje kultūros įstaigoje. Dar po kurio laiko buvo pakviesta dirbti muzikos mokytoja rusiškoje mokykloje, ir pamažu gavo leidimą mokytis kiek toliau nuo Baikalo - Irkutsko mieste ir galų gale pateko į Sverdlovsko konservatoriją Urale, nors ten studijavo vis dar kaip tremtinė, neturinti teisės grįžti į Lietuvą.

Tik praėjus keleriems metams po Stalino mirties, po to, kai N.Chruščiovas paskelbė Stalino nusikaltimus ir neteisėtumus, tremtiniai pradėjo grįžti. Ir Gražina grįžo dar neturėdama oficialaus leidimo ir baigė Konservatoriją Vilniuje. Tačiau tolesnėje jos muzikinėje veikloje tremtis jai nuolat būdavo primenama. Ji du kartus galėjo ir mėgino gauti dėstytojos vietą konservatorijoje, bet jos kandidatūra buvo atmesta. Tiesa, tai buvo vėliau, o iš karto ji nuėjo dirbti į Operos ir baleto teatrą kaip pianistė, kur dirbo su dainininkais per 30 metų, padėdama jiems ruošti operų partijas ir pati skambindama operų repeticijose. Ji paruošė labai daug koncertinių programų su dainininkais ir kai kada su chorais, koncertavo ir už Sovietų sąjungos ribų, pirmiausia vadinamosiose socialistinėse, tai yra sovietų bloko, šalyse. Tais laikais kiekvienas Lietuvos gyventojo - sovietinio piliečio išvažiavimas į užsienį, netgi į vadinamąsias socialistines "liaudies demokratijos" šalis buvo sprendžiamas kaip politinė problema komunistų partijos Centro komitete, specialiojoje komisijoje. Ir jai teko susidurti su sunkumais gaunant tokius leidimus kelionėms kartu su dainininkais arba su chorais į Rytų Vokietiją, Čekoslovakiją. Vis dėlto į ten leidimus gaudavo. Tačiau kai buvo pakviesta lydėti chorą į Prancūziją, tuometinės sovietų Lietuvos komunistų partijos Centro komitete jos kandidatūra buvo išbraukta. Kai ji nuėjo paprašyti paaiškinimo, kodėl ji diskriminuojama, kodėl varžoma jos profesinė veikla, kuriai ji nuoširdžiai atiduoda savo darbą ir energiją, aukštas pareigūnas šiurkščiai pasakė: "Džiaukitės, kad jums apskritai leidžiam dirbti". Dėl tų žodžių, požiūrio ir skriaudos, o ypač dėl arogantiško pažeminimo ji ilgai išgyveno.

V.Landsbergis su žmona Gražina namuose, 1991m.

Dar viena skriauda, kurią man teko matyti visai iš arti ir pačiam mėginti kuo nors pagelbėti, buvo jos tėvų likimas. Gražinos tėvai, grįžę iš Sibiro tremties, gyveno prie Panevėžio, kito savininko name, tačiau lyg ir pačių tvarkomoje mažoje sodyboje. Mes ten praleisdavome vasaras su vaikais. Uošviai buvo netekę visko, kai juos trėmė į Sibirą,- netekę dvidešimt penkių hektarų dydžio ūkio su sodyba, netekę ir ankščiau turėto namo su parduotuve Anykščiuose. Tiesa, to namo jie nebeturėjo jau nuo 1940-1941-ųjų, kai teko bėgti iš namų, išvengiant pirmo sovietinio trėmimo, ir, žinoma, po sovietų kariuomenės ir santvarkos sugrįžimo 1944-ųjų vasarą daugiau nesirodė Anykščiuose ir nepretendavo į tą savo darbu įsigytą buvusią nuosavybę. Prieš ištrėmimą į Sibirą jie gyveno pusiau Panevėžyje, nuomodami butą, ir pusiau tame ūkyje netoli Panevėžio, iš kurio galų gale ir buvo ištremti. Tiesą sakant, juos išvežė nelemtą 1949-ųjų naktį tiesiog iš Panevėžio, o ūkis liko be priežiūros ir paskui buvo įjungtas į kolchozą.

Mes abu su Gražina stengėmės šį tą padaryti, kad jos tėvai, grįžę iš Sibiro tremties, gautų nors kokią kompensaciją. To nepavyko pasiekti, nors kai kurie tremtiniai mažą kompensaciją gaudavo, kai kada net atgaudavo savo namus kaime, kurie dar buvo išlikę. Nors Gražinos tėvų sodyba kaime prie Panevėžio buvo išlikusi, tačiau kolchozo pirmininkas neleido jiems ten apsigyventi. Jis pats buvo suinteresuotas asmuo, nes gyveno Gražinos tėvų namuose, ir neleido jiems grįžusiems apsigyventi net mažoje pirtyje. Bendras kolūkiečių susirinkimas nubalsavo priimti Antaną Ručį, jų pažįstamą gerą žmogų; bet kolūkio pirmininkas buvo vietinis karalius, ir jis pasakė - ne. Seni tėvai apsigyveno kitur, dirbo sargų, prižiūrėtojų darbą kokiose nors įstaigose arba įmonėse, galų gale glaudėsi pas vienus ar kitus vaikus. Gražinos tėvas rūpinosi, kad jam būtų pripažinta senatvės pensija pagal tam tikrą dirbtų metų skaičių. Kadangi jis Sibire dirbo kolchoze, o grįžęs į Lietuvą nebuvo priimtas į savo kaimą - kolchozą, iš kurio išvežė, o gavo eiti dirbti į fabriką, tai pagal sovietinius įstatymus tie darbo metai nebuvo sudedami į vieną sumą. Metai, kuriuos jis dirbo kolchoze Sibire, nebuvo įskaitomi į darbininko darbo stažą. Įrodinėjimai, kad Sibire jis dirbo ne pagal savo pasirinkimą, o ten, kur buvo išvežtas ir kur buvo liepta dirbti, nieko negalėjo pakeisti. Todėl jis ne vieną kartą rūpinosi vadinamąja reabilitacija - pripažinimu, kad buvo išvežtas neteisingai ir be pagrindo. Ir vieną kartą atrodė, kad jo teisingumo ieškojimas buvo sėkmingas. Jis tada gulėjo ligoninėje, pas jį buvo atėję rusai karininkai iš KGB įstaigos, kalbėjo mandagiai ir surašė tą turtą, kurį jis prisiminė ir dar galėjo pasakyti, kiek išvežamas iš kaimo paliko savo sodyboje gyvulių, kokie buvo pastatai ir kiek hektarų žemės buvo apsėta. Tačiau po kurio laiko, nepaisant šiokių tokių vilčių, vėl atėjo neigiamas atsakymas, kad reabilitacija jam nepripažįstama ir jokios kompensacijos jis negaus. Mes sužinojome vėliau, kad tas pats kolchozo pirmininkas buvo atvažiavęs į Vilnių ir pasiekė tokio sprendimo, kad kolchozas, kuriam atiteko išvežto ūkininko turtas, nieko neturėtų jam atiduoti, nė truputėlio. "Kolūkį reikia remti", pasakęs kažkas valdžioje, kur kolūkio pirmininkas, užvaldęs tremtinio namus, turėjo giminių. Taip abu Gražinos tėvai ir pasimirė vienas paskui kitą, nieko neatgavę ir neįsigiję jokio savo būsto gyventi, nei kambarėlio, nei buto, nei namelio. Jie gyveno iki mirties glausdamiesi pas vaikus, ir dažnai net ne abu kartu, nes visi turėjom mažai vietos. Motina dažniau būdavo vienoje šeimoje, tėvas - kitoje.

Kovų už Lietuvos Nepriklausomybę karys

Ilgus metus Lietuva ir jos žmonės buvo kankinami ateivių iš Maskvos. Keturiasdešimt metų jie buvo uždraudę mūsų kalbą ir raštą, uždarę Vilniaus universitetą, mokyklose vietoj lotyniškų raidžių įvedę kirilicą. Tai buvo svetima lietuvių tautai. Už lietuvišką žodį, už lietuvišką knygą lietuviai buvo sodinami į kalėjimą, tremiami į Sibirą. Todėl į 1919 metų pradžioje Lietuvoje pradėtą kurti savanorių kariuomenę stojo daug vyžotų kaimo vaikinų. Šiuo keliu išėjo ir Suvalkijos vaikinas Jeronimas Stankevičius.

Jeronimas Stankevičius. 1923m.

Jeronimas gimė 1897m. lapkričio 2d. Vilkaviškio apskr. Lankeliškių valsč. Anšlaukio k., dvaro kumečio šeimoje. Šeima gyveno vargingai. Iš septynių šeimoje gimusių vaikų gyvi liko tik du. Pradėjęs mokytis pradžios mokykloje, turėjo ją palikti, anksti mirus tėvui. Motina liko su dviem mažamečiais vaikais, pati būdama ligota, negalėjo jų leisti į mokyklą. Jeronimas dėl to labai sielojosi, nes buvo labai guvus ir jam gerai sekėsi mokslas.

Po tėvo mirties kurį laiką dirbo dvare ir pas turtingesnius ūkininkus. Truputį paūgėjęs, neapkęsdamas rusų caro valdžios, būdamas trylikos metų, išvyko į užsienį (į Prūsiją - Stalupėnų apskritį). Dirbo pas ūkininkus - junkerius. Daug skaitė.

Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, kaip Rusijos pilietis buvo internuotas ir uždarytas į rusų belaisvių stovyklą. Ten jam teko patirti visą vokiečių belaisvių stovyklų baisumą, badą. Iš šio pragaro jį išgelbėjo prasidėjusi revoliucija.

Sugrįžęs į Lietuvą, jis terado seserį, kuri dirbo tarnaite pas ūkininką. Motina mirė prieš pat karą, bet apie tai jis išgirdo grįžęs iš Vokietijos. Sužinojęs, kad kuriama Lietuvos savanorių kariuomenė, vienas pirmųjų į ją ir įstojo 1919 metų pradžioje (kovo 1d.).

Jeronimas Stankevičius kovojo su bermontininkais, bolševikais ir lenkais. Kovodamas su bermontininkais, buvo sunkiai sužeistas. Pasveikęs vėl grįžo į veikiančios kariuomenės gretas. Kovodamas su bolševikais, jis atliko žygdarbį. Netoli Rokiškio su vienuolikos karių grupe jis surado įsibrovusių bolševikų karių būrį (apie 150 kareivių). Padedamas vienos lietuvaitės (vardu Onutė), Jeronimo būrys apsupo bolševikus ir staigiu puolimu paėmė visus į nelaisvę. Už šį žygdarbį Jeronimas Stankevičius buvo apdovanotas 5-o laipsnio Vyčio kryžiumi Nr.350.

Kovose su lenkais Augustavo miškuose juos išdavė Lietuvos kariuomenėje tarnavęs lenkų karininkas. Antrą kartą jam teko paragauti belaisvių stovyklos duonos, tik šį kartą lenkų. Iš lenkų nelaisvės bėgo per Vokietiją. Sugrįžus į Lietuvą, tarnavo 2-ame pėstininkų pulke. Pasibaigus kovoms, Jeronimas liko tarnauti liktiniu, turėjo vyresniojo puskarininkio laipsnį.

Vokiečių okupacijos metais J.Stankevičius labai stengėsi, kad kuo mažiau žmonių būtų išvežta iš Lietuvos darbams į Vokietiją. Dalyvavo organizuojant pasipriešinimą antrą kartą į Lietuvą sugrįžusiems bolševikams. Jis visas savo jėgas atidavė kovai su okupantais, palaikė glaudžius ryšius su partizanais.

(nukelta į 6 psl.)

Lietuvos Respublikos asmenų, nukentėjusių nuo 1939-1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymas

1997m. birželio 30d. Nr.VIII-342
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas,

konstatuodamas, kad 1939-1990m. okupaciniai Sovietų sąjungos ir nacistinės Vokietijos režimai vykdė fizinio ir dvasinio genocido politiką,

konstatuodamas, kad didelė Lietuvos gyventojų dalis nukentėjo dėl karo nusikaltimų žmonijai ir žmoniškumui, taip pat patyrė kitokią prievartą,

konstatuodamas, kad dėl beatodairiškų represijų ir persekiojimų buvo sunaikinta, pagrobta ir išvežta į užsienį daug turto ir kultūros vertybių, Lietuvos gyventojai patyrė didelių materialinių ir dvasinių nuostolių,

konstatuodamas, kad okupacinių režimų padaryta žala Lietuvai ir jos gyventojams nėra tinkamai įvertina ir atlyginta,

konstatuodamas, kad represuotų ir nukentėjusių asmenų kategorijos iki šiol nėra teisiškai apibrėžtos,

remdamasis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos ir jos protokolų nuostatomis,

pripažindamas Lietuvos Respublikos teisę bei pareigą rūpintis savo piliečiais, nukentėjusiais nuo okupacinių režimų padarytų nusikaltimų, ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn šių nusikaltimų sumanytojus bei vykdytojus,

priima šį įstatymą.

1 straipsnis.
Įstatymo paskirtis

1. Šis įstatymas apibrėžia nacistinės Vokietijos ir Sovietų sąjungos okupacinių valdžių politiniais ar kilmės (politiniais, religiniais, tautiniais, socialinės ar etninės kilmės ir kt.) motyvais persekiotų ir nuo 1939-1990m. okupacijų nukentėjusių asmenų kategorijų sąvokas ir nustato nukentėjusių asmenų teisinio statuso pripažinimo pagrindinius kriterijus. Asmenys, kuriems pripažintas nukentėjusio asmens statusas, turi teisę gauti įstatymų nustatytas socialinės rūpybos bei kitas lengvatas ir valstybės paramą.

2. Įstatymas apima šiuos laikotarpius:

1) 1939m. nacistinės Vokietijos įvykdytą Klaipėdos krašto okupaciją;

2) 1939m. Sovietų sąjungos įvykdytą Vilniaus krašto okupaciją;

3) 1940-1941m. Sovietų sąjungos įvykdytą Lietuvos okupaciją;

4) 1941-1945m. nacistinės Vokietijos įvykdytą Lietuvos okupaciją;

5) 1944-1990m. Sovietų sąjungos įvykdytą Lietuvos okupaciją.

2 straipsnis.
Nuo okupacijų nukentėję asmenys

Nuo okupacijų nukentėjusiais asmenimis pripažįstami asmenys, kurie:

1) okupacinių režimų buvo įkalinti, ištremti, nutremti arba kuriems dėl politinių ar kilmės motyvų kitokiais būdais buvo atimta laisvė;

2) okupacijų metais dėl okupacinio režimo represinių ar kitų struktūrų bei okupavusių valstybių slaptųjų tarnybų veiksmų yra žuvę, suluošinti, praradę sveikatą ar turtą;

3) prievarta paimti į okupavusių valstybių karinius dalinius arba priverstiniams darbams;

4) persekioti dėl politinių motyvų;

5) dėl politinių ar kilmės motyvų negalėjo įgyti mokslo cenzo arba dirbti pagal specialybę;

6) dėl okupacinių režimų struktūrų veiksmų patyrė kitokią žalą.

3 straipsnis.
Nuo okupacijų nukentėjusių asmenų grupės

Nuo okupacijų nukentėjusių asmenų grupės yra šios:

1) okupacinių režimų politiniais ar kilmės motyvais represuoti asmenys:

a) politiniai kaliniai ir jiems prilyginti asmenys,

b) tremtiniai ir jiems prilyginti asmenys,

c) kiti represuoti asmenys;

2) kiti nukentėję asmenys.

4 straipsnis.
Politiniai kaliniai ir jiems prilyginti asmenys

1. Politiniais kaliniais pripažįstami:

1) asmenys, nuteisti laisvės atėmimu ar mirties bausme pagal Rusijos SFSR baudžiamojo kodekso 58 ir Lietuvos SSR baudžiamojo kodekso 62 straipsnius, taip pat kitų Sovietų sąjungos respublikų baudžiamųjų kodeksų analogiškus straipsnius, varžančius žmogaus ir piliečio teises bei laisves;

2) asmenys, įkalinti nacistinės Vokietijos okupacinio režimo represinių struktūrų ar teismų sprendimu už veiklą, skirtą atkurti Lietuvos nepriklausomybę, išsaugoti krašto turtą, kultūros vertybes ar apginti gyventojus;

3) asmenys, politiniais ar kilmės motyvais nuteisti arba įkalinti be teismo sprendimo kaip "kontrrevoliuciniai" arba socialiai pavojingi elementai;

4) asmenys, nuteisti laisvės atėmimu už okupacinio režimo struktūrų skirtų natūrinių ir finansinių mokestinių prievolių nevykdymą;

5) asmenys, nuteisti laisvės atėmimu arba įkalinti be teismo sprendimo 1939-1991m. už atsisakymą dėl politinių motyvų tarnauti Lietuvą okupavusių valstybių ginkluotosiose pajėgose arba už pasitraukimą iš šių ginkluotųjų pajėgų;

6) asmenys, nuteisti laisvės atėmimu kaip politiniai bėgliai už bandymą pereiti Sovietų sąjungos sieną;

7) asmenys, įkalinti kaip pasipriešinimo okupacijoms dalyvių ar Lietuvos Respublikos valstybės pareigūnų šeimos nariai;

8) asmenys, dėl politinių motyvų neteisėtai priverstinai gydyti psichiatrinėse gydymo įstaigose.

2. Politiniams kaliniams prilygintais asmenimis pripažįstami:

1) į tėvynę grįžtantys asmenys (repatriantai) ar asmenys, sulaikyti be dokumentų ir įkalinti patikrinimo filtracinėse darbo stovyklose;

2) asmenys, dėl politinių motyvų nuteisti laisvės atėmimu pagal sufabrikuotas kriminalines bylas arba nuteisti laisvės atėmimu pagal kriminalines bylas už veiklą remiant partizanus ar pogrindines organizacijas;

3) asmenys, suimti dėl politinių motyvų ar baudžiamųjų akcijų metu tardymams, apklausoms ar kitokiais tikslais, bet nenuteisti ir paleisti, jeigu jų įkalinimo laikas buvo ne trumpesnis kaip 6 mėnesiai;

4) asmenys, gimę kalėjimuose, koncentracijos stovyklose ar kitose įkalinimo vietose, jeigu bent vienas iš tėvų buvo politinis kalinys ar jam prilygintas asmuo.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse išvardytiems asmenims pripažįstamas nuo okupacijų nukentėjusio asmens- politinio kalinio teisinis statusas.

5 straipsnis.
Tremtiniai ir jiems prilyginti asmenys

1. Tremtiniais pripažįstami:

1) asmenys, okupacinių režimų struktūrų arba teismų sprendimais dėl politinių ar kilmės motyvų tam tikram arba visam laikui priversti išsikelti arba prievarta iškeldinti iš nuolatinės gyvenamosios vietos (ištremti);

2) asmenys, okupacinių režimų struktūrų arba teismo sprendimais dėl politinių ar kilmės motyvų tam tikram arba visam laikui priversti išsikelti arba prievarta iškeldinti iš nuolatinės gyvenamosios vietos ir priversti apsigyventi arba prievarta apgyvendinti nurodytoje vietoje (nutremti), pritaikius specialios įskaitos (komendantūros) sąlygas;

3) asmenys, kurie, pasibaigus jų įkalinimo laikui, dėl politinių ar kilmės motyvų buvo prievarta apgyvendinti nustatytoje vietoje (nutremti), pritaikius specialios įskaitos (komendantūros) sąlygas;

4) asmenys, kuriems, pasibaigus jų įkalinimo laikui, dėl politinių ar kilmės motyvų uždrausta grįžti ir nuolatos gyventi Lietuvoje (ištremti);

5) asmenys, gimę tremtinių šeimose trėmimo metu ar tremtyje, jeigu bent vienas iš tėvų buvo tremtinys ir jeigu bent vienam iš tėvų buvo taikomos specialios įskaitos (komendantūros) sąlygos;

6) asmenys, savo noru nuvykę pas savo šeimas į tremtį ir patekę į tremtinio teisinę padėtį, t.y. jiems buvo taikomos specialios įskaitos (komendantūros) sąlygos.

2. Tremtiniams prilygintais asmenimis pripažįstami:

1) tremtinių šeimos nariai, jeigu bent vienas iš sutuoktinių buvo tremtinys ir jam buvo taikomos specialios įskaitos (komendantūros) sąlygos;

2) asmenys, įrašyti į tremiamųjų sąrašus ir trėmimo metu pabėgę, pasislėpę arba kitaip išvengę ištrėmimo, jeigu jie trėmimo metu buvo nepilnamečiai, tačiau toliau negalėjo legaliai gyventi savo ankstesnėje nuolatinėje gyvenamojoje vietoje.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse išvardytiems asmenims pripažįstamas nuo okupacijų nukentėjusio asmens- tremtinio teisinis statusas.

6 straipsnis.
Kiti represuoti asmenys

1. Be šio įstatymo 4 ir 5 straipsniuose išvardytų asmenų, kitais represuotais asmenimis pripažįstami:

1) asmenys, okupacijų metu įkalinti arba gimę kalėjimuose ar kitose įkalinimo vietose, getuose, koncentracijos arba kitokio tipo prievartinėse stovyklose, persekioti už priklausymą kokiai nors tautinei, etninei, rasinei, religinei, politinei, socialinei ar visuomeninei grupei arba organizacijai;

2) asmenys, suimti dėl politinių motyvų ar baudžiamųjų akcijų metu tardymams, apklausoms ar kitokiais tikslais, bet nenuteisti ir paleisti, jeigu jų įkalinimo laikas buvo trumpesnis negu 6 mėnesiai.

2. Šio straipsnio 1 dalyje išvardytiems asmenims pripažįstamas nuo okupacijų nukentėjusio- represuoto asmens teisinis statusas.

7 straipsnis.
Kiti nuo okupacijų nukentėję asmenys

1. Be šio įstatymo 4-6 straipsniuose išvardytų asmenų, nuo okupacijų nukentėjusiais asmenimis pripažįstami:

1) asmenys, nukentėję represinių ar baudžiamųjų akcijų metu, kurie dėl šių akcijų vykdytojų- okupacinės kariuomenės dalinių ar okupacinio režimo represinių struktūrų ginkluotų būrių veiksmų arba dėl slaptų ar pogrindžio ginkluotų ar neginkluotų struktūrų, veikusių prieš Lietuvos valstybingumą bei jos gyventojus ir kitų valstybių naudai, taip pat dėl karo veiksmų fronto metu:

a) žuvo, buvo suluošinti ar sužaloti,

b) prarado kilnojamąjį ar nekilnojamąjį turtą,

c) taip pat kurių artimieji - tėvai (įtėviai), sutuoktinis ar vaikai (įvaikiai) - buvo nužudyti;

2) pasipriešinimo dalyvių, politinių kalinių ir tremtinių, žuvusių kovos lauke, suėmimo ar trėmimo metu, nužudytų ar mirusių tardymo ar įkalinimo metu, nuteistų mirties bausme (bausmė įvykdyta) artimieji - tėvai (įtėviai), sutuoktiniai, vaikai (įvaikiai), žuvimo metu buvę nepilnamečiai broliai ir seserys;

(Pabaiga kitame numeryje)

Leonų giminės šviesuolių atminimui

Prienų raj. Leskavos kaime šeimos šviesuolių atminimui buvusioje Leonų sodyboje atidengtas koplytstulpis. Giminės pakvietė dalyvauti ir mus, Tremtinių sąjungos atstovus.

Prie Leonų giminės koplytstulpio

Prienų kraštotyros muziejuje aplankėme nuostabią labai plačią ekspoziciją apie įžymius rajono žmones, apie Prienų krašte veikusius partizanų būrius. Šilavoto bažnyčioje dalyvavome šv.Mišiose, aukotose už Leonų giminę. Po mišių Skriaudžių link nusitęsė ilga automobilių kolona. Įsukusi į lauko keliuką, ji atvingiavo iki Leskavos kaimo. Sodybos nebėra, likę tik trys ąžuolai, stovintys čia nebe pirmą šimtmetį. Jie mena pro sodybos vartus išėjusius į gyvenimą būsimuosius Leonų šeimos šviesulius: kunigą Silvestrą, teisininką Petrą Leonus. Iš šios giminės kilęs ir A.Vilkutaitis-Keturakis, parašęs komediją "Amerika pirtyje".

Prieškario kartos žmonės dar atsimena profesorių Petrą Leoną. Tai advokatas, nepralaimėjęs nė vienos bylos, nesivaikęs didelio užmokesčio, visada pasirengęs padėti savo klientui. Jo amžininkas prof. Riomeris jį vadino "Lietuvos sąžine". Prof. P.Leonas prisidėjo prie Kauno universiteto įkūrimo, ilgai vadovavo Teisės fakultetui.

Labai vertingas prof. P.Leono darbas yra apie savivaldybių veiklą ir funkcijas, kur pabrėžiama, kad valdininkas turi tarnauti žmonėms.

Prof. P.Leono tolerancija ir kantrybė padėjo susigaudyti gyvenimo ir politikos verpetuose ne vienam Lietuvos jaunuoliui, Pirmąjį pasaulinį karą praleidusiam Rusijoje. Profesoriaus dėka jie nenuėjo su Kapsuko partija ir dorai dirbo Lietuvai.

Prof. P.Leono dukrai Onutei Kairienei teko Sibiro tremtinės dalia, apie 10 metų ji vargo Usoljė Sibirskoje gyvenvietėje.

Džiaugėmės susipažinę su gražia Leonų gimine, dvasingais, energingais, Lietuvos labui daug nuveikusiais žmonėmis.

Kristina GAIDUKAITĖ

Kovų už Lietuvos Nepriklausomybę karys

(atkelta iš 5 psl.)

Išduotas J.Stankevičius 1946m. gruodžio 28 dieną areštuojamas. Ištisus metus bolševikinis KGB bandė įrodyti jo kaltę, deja, taip ir nesugebėjo. Tada "ypatingasis trejetas" nuteisė jį 10 metų laisvės atėmimo ir po to 5 metus tremties. Prasidėjo "kelionės" gulago etapais. Pradžioje kirto mišką Mordovijoje, po to dirbo Karagandos šachtose. 1955 metais paleistas iš lagerio, atvyksta į tremtį pas savo šeimą, kuri tuo metu gyveno Krasnojarsko krašte, Strielkoje prie Angaros. Čia jis iki mirties dirbo pabėgių fabrike.

Jeronimas Stankevičius mirė 1966m. kovo 28 dieną. Palaidotas ant Jenisiejaus upės kranto, Liesosibirsko kapinėse. Čia baigėsi kovotojo už Lietuvos laisvę gyvenimo kelias. Kelias, kurį praėjo daugelis Lietuvos sūnų patriotų.

Šiemet sukanka 100 metų nuo Jeronimo Stankevičiaus, paprasto lietuvio patrioto, visą savo gyvenimą paaukojusio kovai už Lietuvos Nepriklausomybę, gimimo.

Sūnus Vytautas STANKEVIČIUS

Klaipėda

ATSILIEPKITE !

"Tremtinyje" perskaičiau, kad Radviliškio raj. Pakalniškių seniūnijoje tarp pagerbtų 7 žuvusiųjų partizanų buvo ir **Antanas** ir **Onutė Brazauskai**. Tai mano mamos giminės (mama jau mirusi). Aš ilgus metus buvau tremtyje. Noriu susirasti žuvusiųjų seseris, kurios, kaip supratau, gyvena Kaune. O gal apie tai galėtų papasakoti p.A.Gelumbauskas ar p.K.Butkuvienė.

Lauksiu atsiliepimų: ***Rimantas TOMKUS, Kaštonų 2, Padvariai, Kretingos raj.; tel. (8-258) 46234.***

NIPRIKAI - Juozas, Antanas, Kazimieras, Pranciškus, mano motinos broliai - ir dvi seserys - **Elena SIMAVIČIENĖ** ir **Marijona VITKUVIENĖ** iš Miknaičių k. Žagarės valsč. 1916-1918m. išvyko į Ameriką, gyveno Čikagoje.

Jų ieško **Barboros NIPRIKAITĖS-STONIENĖS** sūnus.

Prašome rašyti: ***Stasiui STONIUI, Žagarės g. 14-11, Joniškis, Lietuva 5051.***

Skelbimas

Lapkričio 30d. (sekmadienį) Lazdijuose įvyks **Lietuvos partizanų generolo A.Ramanausko-Vanago žūties 40-mečio minėjimas.**

11 val. šv.Mišios Lazdijų Šv.Onos bažnyčioje.

12 val. memorialinių lentų šventinimas prie "Žiburio" gimnazijos (Seinų 29), M.Gustaičio vidurinės mokyklos ir Lazdijų rajono Lietuvos laisvės kovų muziejaus "Kraujo takais" lankymas.

13.30 val. iškilmingas minėjimas Lazdijų raj. kultūros namuose.

15.30 val. gedulingi pietūs.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Lazdijų skyrius

Mano tėvelį **Praną DUSEVIČIŲ**, gimusį 1896m. Alytaus raj. Daugų mstl., 1952m. gruodžio mėn. išvežė į Šilutės raj., Rusnę. Gal yra pažinusių jį ar kartu su juo buvusių.

Labai prašau atsiliepti. Mano adresas: ***Aldona OBOLEVIČIENĖ, Šviesos 6-4, Elektrėnai, Trakų raj.***

Ieškau **Antano GUDŽIŪNO**, kilusio iš Dzūkijos. Žinau, kad jis gyvena Alytaus raj. kažkokiame miestelyje. Ką nors žinančius apie **Antano Gudžiūno** gyvenamą vietą prašau parašyti adresu: ***P.AIDUKUI, Ryšių 3-9, Kaunas 3031*** arba, žinoma, atsiliepti jį patį.

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

Monika Alūzaitė- Kuličauskienė
1931-1997

Gimė Užvenčio valsč., Želvių kaime, ūkininkų šeimoje. Pogrindyje - nuo 1948m., slapyvardžiu Aldona. Nuo 1950-ųjų partizanavo. Mašinėle spausdino leidinį "Malda girioje", atsišaukimus ir kt. Apsupta bunkeryje 1951 12 23, šovėsi, be sąmonės buvo suimta, kalėjo Angarske (Irkutsko sr.). Grįžusi į Lietuvą, dirbo medicinos seserimi Užvenčio ligoninėje.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, aktyviai dalyvavo Sąjūdžio, Politinių kalinių ir tremtinių, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio veikloje. 1996 metais parašė knygą apie pokarį Žemaitijoje "Erškėčių keliu". Už partizaninę veiklą apdovanota Lietuvos Vyriausybės.

Buvo aktyvi darbe ir visuomeniniame gyvenime. Visą savo sveikatą atidavė Tėvynei, kurią mylėjo labiau už gyvenimą.

Šviesus Monikos atminimas amžinai liks mūsų širdyse.

Nuoširdžiai užjaučiame velionės šeimą ir artimuosius.

Bendražygiai

Pranas Nedzinskas
1908-1997

Nugyvenęs ilgą ir garbingą gyvenimą, autoavarijoje žuvo Pranas Nedzinskas. Velionis gimė Alytaus apskr., Miroslovo valsč., Zizėnų kaime ūkininkų šeimoje. Tarnavo Nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje, 1941 metais slapstėsi nuo raudonojo okupanto. Pokario metais jis nedvejodamas ėmėsi ginklo ir stojo į partizanų gretas. Kovojo Dainavos apygardos, Dzūkų rinktinės, DLK Kęstučio grupės "Kanapės" būryje. 1946 metais pakliuvo į pasalą. Po ilgų tardymų ir kankinimų buvo nuteistas 10 metų katorgos, išvežtas į Tolimosios Šiaurės 501 statybą.

Tenai itin sunkiomis sąlygomis praleido visus 10 metų.

Grįžęs į Lietuvą, apsigyveno Marijampolėje, sukūrė šeimą. Vienas pirmųjų įsijungė į Sąjūdžio veiklą. 1991m. sausio mėn. dienomis saugojo Aukščiausiąją Tarybą ir kitus objektus. Aktyviai dalyvavo LPKTS Marijampolės skyriaus tarybos veikloje ir atkurtoje Marijampolės partizanų rinktinės veikloje.

Šviesus Jo atminimas ilgam liks mūsų širdyse. Tebūna Tau lengva Nepriklausomos Lietuvos žemelė.

Buvę bendražygiai

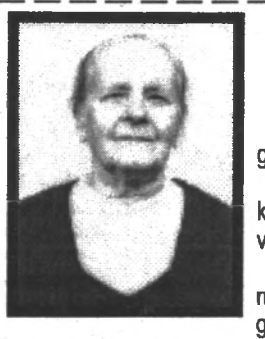

Morta Lencienė
1906-1997

Gimė Kelmės raj. Vaiguvos miestelyje. Išaugino penketą vaikų.

Vyras už antitarybinę veiklą buvo kalintas ir kalinamas Vorkutos lageriuose. Ir velionė Morta buvo ištremta į Sibirą. 1961m. grįžo į Lietuvą.

Ištvėrusi visus gyvenimo sunkumus, išauginusi darnią šeimą, sulaukusi 91-erių metų, atgulė Kelmės kapinėse šalia savo vyro.

Tebūna lengva Jai tėviškės žemelė.

Antanas Ruškys
1931-1997

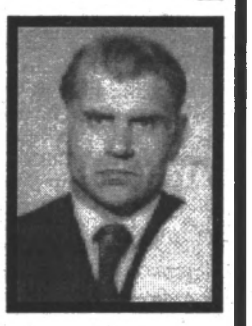

Nuo sunkios nepagydomos ligos mirė darbštus, sąžiningas Sibiro tremtinys Antanas Ruškys.

Velionis gimė Klaipėdos apskr. Endriejavo valsč. Žvaginų k. 1948m. gegužės 22d. su gausia šeima ištremtas į Krasnojarsko kr. Keremsko raj., Balturiną.

1961m. grįžęs iš Sibiro, apsigyveno Šilutėje, dirbo Šilutės hidraulinių pavarų gamykloje.

Buvo aktyvus Nepriklausomybės atkūrimo rėmėjas.

LPKTS Šilutės skyrius reiškia nuoširdžią užuojautą žmonai Janinai ir artimiesiems.

LPKTS Šilutės skyrius

Augustinas Lengvinas
1921-1997

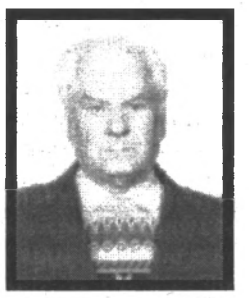

Gimė Jurkiškės kaime, Švėkšnos valsč., Tauragės apskr. ūkininko šeimoje. Iš gimtinės su žmona 1949m. ištremtas į Krasnojarsko kr. Sabakano raj. Lieszavod. Dirbo sunkius darbus miško pramonėje. Iš tremties 1956m. grįžo į gimtąjį kaimą. Nuo 1966m. gyveno Švėkšnos miestelyje, paties pasistatytame namelyje.

Staigi mirtis nutraukė darbštaus, sąžiningo lietuvio patrioto gyvenimo siūlą. Palaidotas spalio 29d. Švėkšnos Vilkėno kapinėse.

Užjaučiame velionio šeimą ir artimuosius.

LPKTS Šilutės skyrius